

Szeretet-Család

A szeretetcsalád erkölcszociológiájának vázlatja

„Megkérdezték attól, aki szeret, honnan származik:

Azt felelte: A szeretetből.

Kié vagy?-A szereteté.

Ki nemzett?-A szeretet.

Hol született?-A szeretetben.

Ki táplál?-A szeretet.

Miből él?-A szeretetből.

Hogy hívnak?-Szeretnek

Honnan jössz?-A szeretettől.

Hová mész?-A szeretethez.

Van-e másod mind szereteted?

-Igen, adósa vagyok annak, akit szeretek

Megbocsát-e az, akit szeretsz?

-Benne igazság és irgalom lakik,

ezért szállásom a félelem és remény között van.

(Raimundus Lullus)

(1233-1316)

I. „Isten a Szeretet” (1 Jn 4,8)

Szent János evangélista első levelének 4. fejezete ezt mondja: „Szeretteim szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret Istentől született, és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet. Isten szeretete abban nyilvánul meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk.

A szeretet abban mutatkozik meg: Nem mi szerettük Istent, hanem Ő szeret minket és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért.” (7-10)

Istennek az üdvtörténetben feltároló orcája a maga teljességében a megfeszített és feltámadt Jézus Krisztus arcán tükröződik. Isten-háromságos; az Atya-, a Fiú-, és a Szentlélek, valóságosan különbözik, és valóságosan egy, lévén végtelen szeretet közösség.

Az Atya az eredet nélküli eredet, mint az isteni élet forrása, mégis sajátossága az, hogy ő az űs-ajándék, önmagát elajándékozva a Fiúnak és a Léleknek önmaga. Így módon az isteni szeretet-kommúnió alapja és közepe, középpontja. A Fiú az elfogadás-lét. Elfogadja, visszaadja és továbbítja az Atya szeretet-űsajándékát. A Lélek az Atya és a Fiú ajándékának örömteli elfogadása és viszonzása, az Atya és a Fiú megdicsőítésével. Az Atya és a Fiú eksztatikus szeretetének gyümölcse, a köztük lévő különbséget fenntartó és őket egyesítő kötelék.

Mint az újszövetség gyermekei tudjuk, hogy Isten a Szeretet. Szeretete nem tolakodó, hanem tapintatos, nem követelőző, hanem irgalmasan megértő. És a Biblia első lapjain arról olvasunk, hogy Isten a saját képére és hasonlóságára teremtett minket, és ez a „kép” a szeretet.¹

A bennünk lévő szeretet és a szeretetet adó és befogadó képességünk Istentől van. Ő ilyenek alkotott. Ez egy isteni tulajdonság. Ezért is kéri a Tízparancsolat: „Szeresd Uradat, Istenedet!”, és „szeresd felebarátodat”.

Csak a szeretet adja meg az ember igazi teljességét. Ez nyújt számára egy belső lelki erőt, amely meghatározza, egész gondolkodását, magatartását, sőt mi több, egész életét.

Isten a teremtésben szabadon ad létet és életet mindennek, ami létezik. A férfi és a nő, éppen mert az ő képére és hasonlóságára teremtették (vö. Ter 1,26-27), arra kapnak meghívást, hogy az isteni szeretet látható jele és hatékony eszközei legyenek a világban.

„Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. Istent soha senki nem látta. Ha szeretjük egymást, bennünk marad az Isten, és szeretete tökéletes lesz bennünk.” (1 Jn 4,11-12).

Az a parancs, amelyet Jézus újként, az Ő parancsaként határozott meg, a szeretet viszonzását követeli: „Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást” (1 Jn 13,34). Az isteni szeretet viszonzásának parancsa megmutatja, hogy éljünk a Szentháromság Krisztusban lévő életét családjainkban, közösségeinkben, a társadalomban.

¹ Gisbert Greshake: Der Dreine Gott. Eine trinitarische Theologie, Freiburg, 1997, 197.o.

A kölcsönös szeretet parancsa, Isten életének a törvénye: ennek kell ösztönöznie és felemelnie minden emberi kapcsolatot.²

„Az emberlét meghívást jelent a személyek közötti közösségre, minthogy a háromságos egy Isten képe és hasonlatossága az alapja „minden erkölcsi értékrendnek, melynek csúcspontja a szeretet parancsa.”³

II. Az emberi személy eredete és végcélja a szentháromságos szeretet:

Istennek, mint a szentháromságos szeretetet misztériumának kinyilatkoztatása Krisztusban, egyúttal annak kinyilatkoztatását jelenti, hogy az emberi személy szeretetre kapott meghívást. E kinyilatkoztatás a maga teljes mélységében világítja meg a férfi és a nő személyes méltóságának és szabadságának minden összetevőit, s másrészt az emberlét társas természetének mélységét.⁴

Az ember az egyetlen teremtmény a földön, akit Isten önmagáért akart, teljesen csak akkor találhat rá valódi önmagára, ha őszintén odaajándékozta magát (vö. Lk 17,33).

Férfi és nő teremtése Isten szabad és ingyenes tette, hogy a férfi és nő, lévén szabad és értelmes lények, „Te”-ként teremtményei Istennek, s így csak a Vele való kapcsolatukban képesek felfedezni és megvalósítani személyes és közösségi életük hiteles és teljes értelmét; hogy éppen egymáshoz tartozó, egymást kölcsönösen kiegészítő mivoltukban alkotják a szentháromságos szeretet képmását a teremtett világban.

Az emberi társas természet, mint az emberi lényalkotó eleme, aminek ősmintája férfi és nő eredendő összetartozása, az ő egységük a „személyek közösségének ősfarmája”.⁵

Az emberi természethez hozzátartozik nyitottsága a transzcendensre: az ember nyitott a végtelenre és minden teremtményre. A személy nyitott a lét teljességére, a lét korlátlan horizontjára. Az ember egyszeri és megismételhetetlen lény: Én, aki képes önmegértésre, önmeghatározásra.

Igazságos társadalom, csak a személy transzcendens méltóságának tiszteletben tartása mellett valósítható meg.

A férfi és a női mivolt két különböző individuális adottság-egyenlő méltósággal; ám ez nem statikus egyenlőséget jelent, mivel a sajátos női mivolt különbözik a férfi mivolttól, és az

² II. Vatikáni Zsinat, Lumen gentium dogmatikai konstitúció 9., AAS. 57, 1965.

³ Szent II. János Pál: Mulieris dignitatem kezdetű apostoli levele 7., AAS. 80, 1988.

⁴ Szent II. János Pál: Sollicitudo rei socialis kezdetű körlevele. 40, AAS. 80, 1988.

⁵ Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma 36-37, SzIT kézikönyvek 12, SzIT, Bp., 2007.

egyenlőségen belüli különbözőség pedig gazdagítja a harmonikus emberi együttélést és nélkülözhetetlen ahhoz.⁶

A nő kiegészítője a férfinak, amit a férfi a nőnek, kölcsönösen kiegészítik egymást, nem csak fizikai és lélektani, hanem antropológiai szempontból is.⁷

Az emberiség teljes megvalósulása csakis a férfi és női kettősségnek köszönhető. „A kettő egysége”, vagy ha jobban tetszik, ez a „kettősséges egység” teszi lehetővé mindenki számára, hogy a kölcsönös személyközi kapcsolatot olyan ajándékként élje meg, ami egyúttal küldetés is:

„A kettőnek erre az egységére bízta rá Isten nem csak a szaporodás feladatát és a családi életet, hanem magának a történelemnek a létrehozását is”.⁸ A nő segítőtársa a férfinak, amiképpen a férfi segítőtársa a nőnek. Kettejük találkozásában valósul meg az emberi személy egységének az a fogalma, amely nem az én-központúság és az én-állítás, hanem a szeretet és a szolidaritás logikáján alapul.

A személy belső lényegét tekintve társas lény, mert Teremtője, Isten ilyennek akarta.⁹

III. Az élet és szeretet bölcsője

A Szentírás kiemeli a család fontosságát és központi szerepét, mind a személy, mind a közösség szempontjából.

„Nem jó az embernek egyedül lennie” (Ter 2,18). Az ember teremtését elbeszélő szövegek (Ter 1,26-28; 2,7-24) hangsúlyozzák, hogy Isten tervében a személyek közösségének „legelső formája” az emberpár.¹⁰

A család Isten terve szerint a személy és a közösség „humanizálásának elsőrendű helye, az élet és szeretet bölcsője.”¹¹

Az ember a családban tanulja meg a szeretetet, az Úr hűségét. Jézus, aki egy konkrét családban született és élt, itt találta meg a család jellegzetes vonásait, a házasság intézményét pedig kivételes méltósággal ruházta fel. A házasságot, mint az újszövetség

⁶ Szent II. János Pál: Christi fideles laici kezdetű apostoli buzdítása 50, AAS. 81, 1989.

⁷ Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma. 147,SzIT, Bp., 2007.

⁸ ETK ua.

⁹ Szent II.János Pál: Laborem exercens kezdetű körlevele 22, AAS. 73, 1981.

¹⁰ KEK 1605, SZIT, Bp. 1992.

¹¹ Szent II. János Pál, Christifideles laici kezdetű apostoli buzdítása 40, AAS,81, 1989.

szentségét fogta fel (Mt 19,3-9). Ebben a távlatban találja meg méltóságát a házaspár, a család pedig a tartósságot, amely legjellemzőbb sajátossága.

A családnak, amely házastársi élet- és szeretetközösségből születik, e közösség pedig egy férfi és egy nő házasságán alapul, sajátos és eredendő társadalmi dimenziója van annyiban, hogy a család a személyek közötti kapcsolatok elsőrendű helye, a társadalom életadó alapsejtje, isteni intézmény, mely, mint valamennyi társadalmi szerveződés prototípusa a személy életének alapját alkotja.¹²

A személyek a családi közösség tagjait összekapcsolódó természetes szeretet légkörében nyertek elismerést és nyerik el felelősségüket teljes értékű személyiségként.

„Megteremtette tehát Isten az embert a maga képére, Isten képére teremtette őt férfinak és nőnek teremtette őket” (Ter 1,27). A test-lélek lényegi egységben és a férfi-nő polarításban létező személy egészét, beleértve nemiségének dimenzióját is, tehát alapvetően meghatározza az istenképiség.¹³

Férfi és nő kapcsolata egyben a Krisztus és az Egyház szövetségének szakramentális jele. Krisztus és egyháza közötti jegyesi misztériumot teszi jelszerűen láthatóvá férj és feleség a házasságban, amikor testük mennyegzős jelentése szerint maradéktalanul odaajándékozzák magukat egymásnak, s együtt megnyílnak szeretetük végső forrásának, az Istennek. S mivel a történelmet kezdettől a krisztusi üdvrend határozza meg, végső soron minden férfi és nő házassága belső dinamikája szerint Krisztus és az Egyház szövetségének titkára utal.¹⁴

A férfi és nő házassága, mint *communio personarum*, valamilyen jele minden teremtményi *communio* alapjának, az Atya, Fiú és Szentlélek közösségének, az öröktől fogva Istenben rejlő szentháromságos titoknak. A Szentháromság a házasság és család szeretetközösségének forrása és mintája¹⁵

Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett férfi és nő közösségének, emberi „mi”-jének örök modellje az isteni közösség „Mi”-je.¹⁶

A férfi és nő kölcsönös ajándékozásának és elfogadásának kommunikációjából fakad a család közössége (*communitas*), amelynek sajátossága a közös lét és élet, a személyek közössége (*communio personarum*).

¹² II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció 48, AAS. 58, 1966.

¹³ Szent II. János Pál: *Férfi és nő. Elmélkedések a Teremtés Könyve alapján* 49, OMC Bécs-Budapest, 1981.

¹⁴ Puskás Attila: „A házasság antropológiai alapjai II. János Pál pápa „test teológiájában”. in: *Felkészítés a családi életre*, Sapientia Füzetek 15, Bp., 2009, 26-62 o.

¹⁵ Puskás A. id. mű 26-64.o.

¹⁶ Szent II: János Pál: *Levél a családokhoz*, SZIT, Bp., 1994, 6. o.

IV. A termékeny és felelős házastársi szeretet

A nemiség a teremtés gyönyörű ajándéka, az öröm, a szeretet és az életadás forrása. A nemiséget nem szabad leszűkíteni a szexuális kapcsolatokra, mert az egész embervoltunkat átírja, áthatja.

A nemiség értékelésében, nem csupán magánügyről van szó, hiszen a szexuális nevelés mikéntje alapvetően érinti a családot, az Egyház és a társadalom sorsát, a magyarság jövőjét.

A nemiség és a szerelem jelentkezésében is van fejlődés. A szexualitás nem nélkülözi az erósz és az ethoszt. A szeretetből kell megértenünk a nemiséget és a szeretetben kell megnemesíteni. Legteljesebben a harmonikus házasság tudja biztosítani azt a környezetet, amely egyszerre véd és kibontakozásra ösztönöz: egy férfinak és egy nőnek tartós és termékeny életszövetsége, amely szeretetükből származó gyermekek világra hozatalában és fölnevelésében teljesedik ki.

- Itt térünk ki Szent II. János Pál pápa 1979 és 1984 között tartott katekézisein, 129 rövid beszédben fejtegette a test teológiájának témáit.¹⁷

Az emberi test szakramentalitása abban áll, hogy az emberi test kifejező és megvalósító jele a személy szubjektum mivoltának, transzcendenciájának, s ugyanakkor a másik személlyel való közösségre lépésének, amely férfi és nő esetében a szabad és kölcsönös önátadásnak és elfogadásnak testi egyesülését is magában foglaló eseményében történik.

Az emberi test valóban láthatóvá teszi az ember önmagában, láthatatlan szellemi és személyes valóságát. Azonban láthatatlan valóságként nemcsak az ember szellemi személy voltát, hanem jelként az isteni valóságot is mintegy láthatóvá „teszi”. Rendeltetése, hogy „átadja a világ látható valóságának az öröktől fogva Istenben elrejtett titkot, és így ennek jelévé válik.”¹⁸

A test teológiája részben a kinyilatkoztatásból olvasható ki (Ter 2; Mt 5,27 és Mt 19,3-8) másrészt valamiképp megtapasztalható a bűnbeesést követő történelemben, még ha töredékesen is.

A történelemben élő embert, férfit és nőt nemcsak a bűn, hanem a krisztusi megváltás is előzetesen hangolja; az „ember, nemcsak a bűn történetének részese, mint e történet örököse és egyben személyes, egyedülálló alanya, hanem részesül az üdvösség történetében is, szintén, mint annak alanya és társalkotója”¹⁹

¹⁷ Szent II. János Pál: A test teológiája. Audiencia- beszédek Vatikánban, Kairosz Kiadó, Bp., 2008.

¹⁸ Szent II. János Pál: Férfi és nő id. mű 89.

¹⁹ Szent II: János Pál: Férfi és nő, id. mű 21.

A test teológiájának alaptézisét a következőképpen fogalmazza meg a pápa: „A szentség, mint látható jel, az emberrel teremtett, annak látható férfi és nő mivolta által. Valójában a test, és egyedül a test képes láthatóvá tenni a láthatatlant: a szellemit és az istenit. Azért alkottatott, hogy átadja a világ látható valóságának az öröktől fogva Istenben rejlő titkot, és így ennek jelévé válják”.²⁰

E meghatározásban világos az analógia a szakramentumokkal: ahogyan a szentségek érzékelhető és hatékony jelei az isteni kegyelemnek, úgy maga az emberi test is mintegy valósító jele a szellemi tartalomnak és az isteni titoknak.

Míg a szentségek Krisztus ígérete és a Lélekben való cselekvése következtében feltétlenül hatékony jelek, addig a test valósítható jel szerepe csorbulhat, torzulhat, visszájára fordulhat, noha soha nem romlottak le teljesen.²¹

A pápa megkülönbözteti a test szakramentalitásának két síkját. Úgy fogalmaz, hogy: „egyedül a test képes láthatóvá tenni a láthatatlant: a szellemit és istenit”. Az emberi test és szellemi lélek (ahogyan a szentatya fogalmaz, az emberi személyt kifejező, azt mintegy láthatóvá tevő és a személy által belsőleg átélt jel) szubsztanciális egysége.²²

Az ember szellemsége, személyléte szubjektum mivoltában és transzcendenciájában gyökerezik. Egyben a test személyes kapcsolatokra teremtettségének és egy másik személyre vonatkozottságának is kifejező és valósító jele. A személyek kommunikációja a kölcsönös egymásért való létezését jeleníti, a kölcsönös ajándékozás kapcsolatát.²³ Az az egység, amely férfi és nő között a test által valósult meg, kezdetektől fogva nem pusztán a testre vonatkozik, hanem a személyek „megtestesült” kapcsolatára is – *communio personarum*- és a kezdetkezdetektől megkívánja ezt a kapcsolatot²⁴

A hitvesi aktusban egy testté válva a férfi és nő sajátos módon megtapasztalják testük jelentését. „Feltárják egymás számára saját „énjük” különleges mélységeit, amelyben nemiségük, férfiasságuk és nőiességük állapota láthatóan is megnyilvánul. És akkor egyedülálló módon a nő a férfinak és a férfi a nőnek „adatik”, hogy meg ismerjék egymást.”²⁵

„A nemzés teszi lehetővé, hogy „a férfi és a nő (a felesége)” kölcsönösen megismerjék egymást a „harmadikban”, aki kettejüktől származik. Tehát az „ismeret” újból felfedezésé

²⁰ Szent II. János Pál : Férfi és nő, id. mű 89.

²¹ Puskás A. id. mű 26-61 o.

²² Szent II. János Pál: Férfi és nő, id. mű 23.

²³ Szent II. János Pál id. mű 44.

²⁴ Szent II. János Pál id. mű 66.

²⁵ Szent II. János Pál id. mű 93.

válik, mintegy kinyilatkoztatása az új embernek, akiben mindkettő a férfi és nő, újra felismerheti önmagát, emberségét, élő képmását.”²⁶

A férfi és nő között megvalósuló részesedő/részesítő communio a kölcsönös ajándékozás és elfogadás eseményeként is leírható, amelyben teljes emberségünk, testünk, és lelkünk részt vesz. Az elfogadás és ajándékozás egymást és önmagukat is szüntelenül gazdagító, teljes szellemi és testi mivoltukat igénybe vevő élete valósul meg férfi és nő személyének közösségében.

Az emberi személy még testiségének egészében is „hasonló Istenhez”; akinek a teste és nemisége „felemelkedik” az „Isten képmása szintjére” a férfinak és nőnek alkotott ember kezdettől fogva „testébe vésvé hordozza Isten képmását”.²⁷

- A család az egyre inkább individualizálódó társadalomban a közösségiség égetően szükséges terepének mutatkozik, olyannak, amelyben a személyek közössége hiteles módon tud növekedni, mégpedig a szeretet szüntelen dinamizmusa jóvoltából, amely az emberség megtapasztalásának alapvető dimenziója, és amely éppen a családban képes kivételes erővel megnyilatkozni. A szeretet a házasság és a család meghatározásának e lényegalkotó valósága az, aminek köszönhetően minden személy, férfi és nő méltóságában nyer elismerést, elfogadást és tiszteletet.²⁸

Az ember szeretetre van teremtve, nem képes szeretet nélkül élni.

A házastársi szeretet természeténél fogva nyitott az élet elfogadására.²⁹

A család kiemelkedő módon járul a közjóhoz, a felelős anyaság és apaság révén, amely a házaspár részéről az Isten teremtő munkájában való részvétel kitüntetett formája.³⁰

V. A házasság értéke

A házasság intézményének szerzője, az Egyház tanítása szerint, maga Isten.

A házastársak kölcsönösen átadják magukat és elfogadják egymást, és amely a házastársi szeretetnek belső természetén alapul, ami -lévén személytől személynek szóló totális és kizárólagos odaajándékozás- egybehangzóan, kölcsönösen, visszavonhatatlanul és nyilvánosan kijelentett végleges elköteleződést foglal magába.³¹ Ez az elköteleződés azt tartalmazza, hogy a családtagjainak kapcsolatát az igazságérzet, s így jogok és kötelességek kölcsönös tiszteletben tartása jellemzi.

²⁶ Szent II. János Pál id. mű 98.

²⁷ Szent II. János Pál id. mű 49, 61, 69.

²⁸ Szent II., János Pál: Familiáris consortio kezdetű apostoli buzdítása id. mű 48.

²⁹ KEK 1652.

³⁰ II. Vatikáni Zsinat, Gaudium et spes id. mű 50.

³¹ II. Vatikáni Zsinat, GS 48 id. mű

A különféle kultúrákban, társadalmi struktúrákban és szellemi-lelki magatartásmódokban az évszázadok folyamán végbement számos változás ellenére minden kultúrában létezik egyfajta érzékenység a házastársi kapcsolat méltósága iránt.

A házasság meghatározó vonásai a következők:³²

- teljesség, amely által a házastársak odaadják magukat egymásnak;
- egység, amely „egy testté” teszi őket (Ter 2,24);
- felbonthatatlanság és hűség, ami kölcsönös és végleges odaadást jelent;
- termékenység, amire a házasság természeténél fogva nyitott.

A házastársak bensőséges élet-és szeretetközösségében „a házastársak egymásnak adják és egymástól elfogadják magukat”

Nem csupán a gyermeknevelés adhat értelmet az élettársak kölcsönös nemi önátadásának, hanem a szeretet klímájának biztosítása is. „Ez a szerelem kimagaslóan emberi jelenség” mely „kiterjed a teljes személyiség egész javára”, s ennek következtében, „messze fölötte áll a merő érzéki vonzalomnak”.³³

A házasság eredeti emberi valóságát a megkeresztelt emberek Krisztus rendelése értelmében, természetfeletti szentség formájában, azaz kegyelem jele és eszközeként érik meg.

A házasság szentsége Krisztus Egyház iránti jegyesi szerelméből vezethető le, mely a maga teljességében a keresztáldozatban ment végbe, és e szentség kegyelme a házaspár szerelmét Krisztus Egyháza iránti szerelméhez formálja hasonlatossá, A házasság, mint szentség egy férfi és egy nő szeretetszövetsége.

A házastársi szeretet, mely magának Krisztusnak a szentségben felajánlott szeretetéből források, a keresztény párokat újfajta, az evangélium és a húsvéti misztérium által inspirált közösségiség tanúivá avatja.³⁴ Szerelmük természetadta vonásai folyamatosan tisztulnak, erősödnek és felemelkednek. Eképpen túl azon, hogy kölcsönösen segítik egymást a szentség útján, a világban Krisztus szeretetének a jelévé, eszközévé lesznek. Egyértelműen az életük által vannak hivatva, tanúsítani és hirdetni a házasság vallási jelentőségét, amelynek elismerését az adott társadalom egyre inkább megnehezíti „Különösen, amikor relativisztikus nézeteket támogat még magukról a házasság intézményének természetes alapjairól is.”³⁵

VI. A család a társadalmi élet főszereplője

A család közössége a legjobb garancia minden individualista, vagy kollektivista befolyás ellen, mert benne a személy mindig úgy áll a figyelem középpontjában, mint cél, és sohasem úgy, mint eszköz. A családban rögzülnek belénk életünk első éveitől fogva az

³² KEK 1609 és 1639 id. mű

³³ II. Vatikáni Zsinat, GS 47, 48 id. mű

³⁴ ETK id. mű 220.

³⁵ ETK id. mű 220.

erkölcsi értékek, itt adódik át a vallási közösség lelki öröksége, a nemzetek kulturális hagyománya; a család a társadalmi felelősség és a szolidaritás iskolája.³⁶

A család elsődleges a társadalomhoz és az államhoz képest. a család, mint sérthetetlen jogok alanya, legitimitását az emberi természetből nyeri és nem az állam elismeréséből. Nem a család van a társadalomért és az államért, hanem a társadalom és az állam van a családért.³⁷

Egyetlen társadalmi modell sem – ha az ember javának szolgálata a célja - szakíthatja ki központi helyzetéből a családot.

A társadalomnak és az államnak a családhoz való viszonyában kötelessége a szubszidiaritás elvéhez tartania magát.³⁸

A család közösségének alapvető intézménye, ahol a szeretet képes kivételes erővel megnyilatkozni.

A szeretet - a házasság és a család meghatározásának e lényegalkotó valósága - az, aminek köszönhetően minden személy, férfi és nő a maga méltóságában nyer elismerést, elfogadást és tiszteletet.³⁹

A család a maga nevelő tevékenységével az embert, emberi méltóságának teljességére formálja, annak valamennyi dimenziójában ideértve a társadalmi dimenziót is.⁴⁰

A családnak eredendő és semmi mással nem helyettesíthető szerepe van a gyermeknevelésben.

A szülők nevelési joga és kötelessége:

- lényegi, mert az élet továbbadásához kapcsolódik;
- eredendő és elsődleges minden egyéb nevelői tevékenységhez képest, mert a szülők és gyermekek közötti szeretetkapcsolat egyedülálló voltára épül;
- helyettesíthetetlen és elidegeníthetetlen, mert másokra a maga teljességében át nem ruházható és mások által nem bitorolható⁴¹

Az anyai és az apai szerep a gyermeknevelésben egyformán szükséges, ezért a szülőknek együtt kell működniük. Alapvető fontosságú a párkapcsolati kultúrára felkészítés és a családi életre nevelés.

³⁶ II. Vatikáni Zsinat, GS 47 id.mű

³⁷ETK id. mű 224.

³⁸ II. Vatikáni Zsinat, GS 48 id. mű

³⁹ Szent II. János Pál FC 43 id. mű

⁴⁰ Szent II. János Pál FC 43 id. mű

⁴¹ Szent II. János Pál FC 36 id. mű

A gyermek nevelésében a szülők, az állam és az egyházi és civil szervezetek szoros együttműködésére van szükség.

„A családban, mint személyek közösségében különleges gondot kell fordítani a gyermekekre, nagy tiszteletben tartva személyi méltóságát.”⁴²

Hosszú időn keresztül a család volt a termelés alapegysége, az élet középpontja, és sok helyen még ma is az. A családot a gazdasági élet lényegalkotó főszereplőjének kell tekintenünk, amelyet nem a piac, hanem a nemzedékek között megvalósuló megosztás és szolidaritás logikája irányít.⁴³

A munka alapvető szerepet játszik a családok megalapításában és fenntartásában, valamint a személy fejlődése folyamatában is.

A munka révén megilleti olyan jövedelem a családokat, mely elégséges a méltó életkörülmények kialakítására.

A család és a munka viszonyában különleges figyelemmel kell a nők családban végzett munkája, ami egyúttal felveti a férfiaknak, mind férjnek és apának a felelősségét is.⁴⁴

A társadalomnak elsősorban, az állami intézményeknek – a család elsőbbsége és elsőrendű mivolta tiszteletben tartása közben - a családi élet eredendő önazonosságát kell garantálniuk és támogatniuk, kerülve mindent, ami ezt az önazonosságot megváltoztatná vagy sértené és küzdve az efféle jelenségek ellen. Ez megkívánja, hogy a politikai és törvényhozói tevékenység őrizze meg a család értékeit, kezdve a család bensőségességének együttélésének elősegítésétől a születendő élet tiszteletéig és a választás valódi szabadságáig a gyermeknevelés terén. A társadalom és az állam tehát nem kebelezheti be, nem helyettesítheti, és nem redukálhatja a család társadalmi dimenzióit, inkább megbecsülnie, elismernie, tisztelnie és segítenie kell azokat a szubszidiaritás elvének megfelelően.⁴⁵

VII. A szeretet civilizációjáért

„Jézus arra tanít minket, hogy az emberi tökéletesedésnek és a világ átalakításának is alapelve a *szeretet új törvénye*”.⁴⁶

A személy viselkedése akkor teljes értelemben emberi, ha szeretetből táplálkozik, szeretetet ad és szeretetre irányul. Ez az igazság társadalmi területen is érvényes: a keresztényeknek mély meggyőződéssel kell hitet tenniük róla és életükkel kell tudniuk megmutatni, hogy a

⁴² II. Vatikáni Zsinat GS 58 id. mű

⁴³ Szent II. János Pál Laborem Exercens kezdetű körlevele 19., AAS. 73., 1981.

⁴⁴ Szent II. János Pál L E 19., id. mű

⁴⁵ Szent II. János Pál FC 46., id. mű

⁴⁶ II. Vatikáni Zsinat GS 38 id. mű

szerepet az egyetlen erő, amely, a személyt és a társadalmat tökéletességre és a történelmet jóra képes vezetni.⁴⁷

A szeretetnek jelenvalóvá kell lennie a társadalmi viszonylatban, és azok egészét át kell hatnia.⁴⁸

A társadalom emberibbé, az emberi személy méltóságtelesebbé tétele érdekében a társalmi életben a szeretet szerepét politikai, gazdasági és kulturális szinten újra kell értékelni és a cselekvés legfontosabb normájává kell emelni.⁴⁹

Csak a szeretet tudja az embert átalakítani. A szeretet a legnagyobb társadalmi parancs.⁵⁰

VIII. Összegzésképpen

Isten a szeretet. Isten-háromságos, az Atya, a Fiú és a Szentlélek valóságosan különbözik, és valóságosan egy, lévén végtelen szeretetközösség.

Isten a teremtésben szabadon ad létet és életet mindennek, ami csak létezik. A férfi és a nő éppen, mert az Ő képére és hasonlatosságára teremtettek, arra kapnak meghívást, hogy az isteni szeretet látható jele és hatékony eszközei legyenek a világban.

Az emberi társas természet, mint az emberi lényalkotó eleme, aminek ősmintája férfi és nő eredendő összetartozása, az ő egységük a „személyek közösségének ősfarmája”.

A családnak, amely házastársi élet- és szeretetközösségből születik, a közösség pedig egy férfi és egy nő házasságán alapul, sajátos és eredendő társadalmi dimenziója van annyiban, hogy a család a személyek közötti kapcsolatok elsőrendű helye, a társadalom életadó alapsejtje, isteni intézmény, amely, mint valamennyi társadalmi szerveződés prototípusa, a személy életének alapját alkotja.

Férfi és nő kapcsolata Krisztus és az Egyház szövetségének szakramentális jele.

A Szentháromság a házasság és a család szeretetközösségének forrása és mintája.

A férfi és nő kölcsönös ajándékozásának és elfogadásának kommunikációjából fakad a család közössége (communitása), amelynek sajátossága a közös lét és élet, a személyek közössége (communio personarum)

A nemiség a teremtés gyönyörű ajándéka, az öröm, a szeretet és az életadás forrása.

⁴⁷ Szent II. János Pál Centesimus annus kezdetű körlevele 10, AAS., 83, 1991.

⁴⁸ KEK 1889 id. mű

⁴⁹ Szent VI. Pál Octogesima adveniens kezdetű apostoli levele 46, AAS 63, 1971

⁵⁰ Aranyszájú Szent János, Homília De perfecta caritata 1, 2, PG 56, 281-282

Az ember szeretetre van teremtve, nem képes szeretet nélkül élni.

A család kiemelkedő módon járul a közjóhoz, a felelős anyaság és apaság révén, amely a házaspár részéről az Istenteremtő munkájában való részvétel kitüntetett formája.

A házasság meghatározó vonásai a teljesség, az egység, a felbonthatatlanság és hűség és a termékenység.

A család közössége a legjobb garancia minden individualista vagy kollektivista befolyás ellen, mert benne a személy mindig úgy áll a figyelem középpontjában mint cél, és és sohasem úgy, mint eszköz.

A család elsődleges a társadalomhoz és az államhoz képest.

A szeretet-a házasság és a család meghatározásának a lényegalkotó valósága- az, aminek köszönhetően minden személy férfi és nő a maga méltóságában nyer elismerést, elfogadást és tiszteletet.

A szülő nevelési joga és kötelessége: lényegi, eredendő és elsődleges, helyettesíthetetlen és elidegeníthetetlen.

Csak a szeretet tudja az embert átalakítani.

A szeretet a legnagyobb társadalmi parancs.

„A szeretet türelmes,
a szeretet jóságos,
a szeretet nem féltékeny,
nem kérkedik,
nem is kevély,
nem tapintatlan,
nem kéri a maga javát,
nem gerjed haragra,
a rosszat nem rója fel,
nem örül a gonosznak,
hanem örül az igazságnak,

Mindent eltűr,
mindent elhisz,
mindent remél,
mindent elvisel.

(Szent Pál 1 Kor 13,4-7)

Válogatott Irodalomjegyzék

A szövegben és jegyzetekben használt rövidítések jegyzéke

AAS Acta Apostolicae Sedis

PG Patrologia graeca

GS Gaudium et spes

CS Christifideles laici

LE Laborem exercens

FC Familiaris consortio

KEK Katolikus Egyház Katekizmusa

ETK Egyház Társadalmi tanításának Kompendiuma

Idézett művek magyar kiadásainak jegyzéke

-Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi szentírás

-A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, SZIT Kézikönyvek 2., szerk. Diós István, SZIT, Bp., 2000.

-A Katolikus Egyház Katekizmusa, SZIT, Bp, 1994.

-Az Egyház társadalmi tanítása. Dokumentumok (Szerk., Goják J-Tomka M.), SZIT, Bp., 1993.

- Az Egyház Társadalmi Tanításának Kompendiuma, SZIT kézikönyvek 12, SZIT, Bp., 2007.

Alszegehly Zoltán: A házasság, Teológiai zsebkönyvek 8. Távlatok Agapé, 1994.

Anzenbacher, Amo: Keresztény társadalometika, SZIT, Bp, 1999.

Beran Ferenc – Lenhardt Vilmos: Az ember útja, SZIT, Bp., 2014.

Bíró László: Család, légy ami vagy, MAKACS, Bp., 2011.

Boda László: Emberré lenni, vagy birtokolni, Don Bosco Kiadó, Bp., 1991.

Bolberitz Pál: A keresztény bölcsélet alapjai, SZIT, Bp., 2003.

Böckle Franz: A morálteológia alapjai, Paul Verlag, Bécs, 1975.

Családi lexikon, A Család Pápai Tanácsa, SZIT, Bp., 2012.

Deli Lajos: A szeretet új parancsa a jánosi iratokban, in: Erkölcssteológiai tanulmányok II. (szerk., Tarjányi Z.), Jel Kiadó, Bp., 2003.

Előd István: Katolikus dogmatika, SZIT, Bp., 1983.

Erdő Péter: A család Isten tervében, SZIT, 2011.

Farkas Péter: A szeretet civilizációjáért, L Harmattan Kiadó, Bp., 2012.

Farkas Péter: A szeretet közössége, 2.kiadás, L Harmattan Kiadó, Bp., 2014.

Farkas Péter: A szeretet és az élet bölcsője L Harmattan Kiadó, Bp., 2013.

Ferenc Pápa: Amoris laetitia, Apostoli buzdítás, SZIT, Bp., 2016.

Fromm Erich: A szeretet művészete, Háttér Kiadó, Bp., 1993

Gál Ferenc: Dogmatika I.-II., SZIT, Bp., 1996.

Gyökössy Endre: Életápolás, Harmath Kiadó, Bp., 2002.

Horváth- Szabó Katalin (szerk.), Házasság és család, Új Ember Kiadó, Bp., 2008.

Höffner, Joseph: Keresztény társadalomelmélet, SZIT,Bp., 1992.

II. János Pál: Üzenet a családoknak, SZIT, Bp., 1994.

II. János Pál: A test teológiája, Kairosz Kiadó, Bp., Bp., 2008.

II. János Pál: Familiaris Consortio-Apostoli buzdítás, Vatikán, 1980.

II. János Pál: Férfi és nő, OMC-Cristianus, Bécs Bp., 2002.

- Karácsony Sándor: Magyar lélek, Helikon Kiadó, Bp., 1986.
- Kecskés Pál: A keresztény társadalom-szemlélet irányelvei, Jel Kiadó, Bp., 2001.
- Kopp Mária- Skrabski Árpád: A boldogságkeresés útjai és útvesztői, a párkapcsolatokban, SZIT, Bp., 2011.
- Kuminetz Géza: Katolikus házasság, SZIT, Bp., 2012.
- Nemes György: A házasság és a család az Egyház tanításában, in. : Erkölcszociológiai tanulmányok, (szerk.: Tarjányi Z.), SZIT, Bp., 2003.
- Papp Miklós: A házasság életstílus, Lázi Kiadó, 2017.
- Pálhegyi Ferenc: Keresztény házasság, Kálvin János Kiadó, Bp., 1999.
- Puskás Attila: A teremtés teológiája, SZIT, Bp., 2006.
- Puskás Attila: A házasság antropológiai alapjai II. János Pál pápa „Test teológiája” in. : Felkészítés a családi életre, Sapientia, Bp., 2009.
- Schneider, Theodor (szerk.): Dogmatika kézikönyve I.-II., Vigília kiadó, Bp., 2002.
- Schütz Antal: Dogmatika I.-II., SZIT, Bp, 1937.
- Schütz Antal: A házasság, SZIT, Bp., 1937.
- Székely János: „Én vagyok az út”, SZIT, Bp., 2018.
- A szeretetről (R. Guardini, J. Pieper, J Ratzinger, K. Rahner, H.U. von Balthasar, J. Vanier, Vigília Kiadó, Bp., 1987., (sorozatok: Lukács László).
- Tarjányi Zoltán: Erkölcszociológia, I.-II.-III., PPKE HTK, Bp., 2006-2010.
- Tomka Miklós – Goják János (szerk.): Az Egyház társadalmi tanítása, SZIT, Bp., 1993.
- Virth László: Katolikus társadalmi alapértékek, Márton Áron Kiadó, Bp., 1999.
- Weber, Helmut: Speciális erkölcszociológia, PPKE HTK, Bp., 2011.
- Zulehner, Paul M.: A gyermek a család szíve, Vigília Kiadó, Bp., 2011.

